

SLOVENIA UNDER NAZISTISK OG FASCISTISK VELDSREGJERING

Vi hører stadig om de jugoslaviske friskarers heltemodige kamp mot de fremmede undertrykkere og om alle de vanskeligheter de har beredt de tyske og italienske styrker, særlig i Bosnia og Herzegovina. Men hvor det gamle Jugoslavia nordvestre hjørne, det lille alpelandet SLOVENIA, har det alt siden de militære operasjoner på Balkan stilnet av våren 1941, senket seg en tillovsende taushet, bare av og til avbrutt av meddelelser om massehenrettelser. Årsaken til denne taushet er klar nok: Slovenia er for øyeblikket ikke et frie seg forvaltet okkupert område, ikke engang en formelt halv-autonom provins som f.eks. Burgenland, det er nemlig blitt delt mellom Tyskland, Italia og Ungarn og i administrativt henseende innforlikt i disse land som en integrerende del av dem.

Slovenene er et folk på 1,5 millioner, om man da skal regne dem for et særskilt folk og ikke bare som en gren av det jugoslaviske folk. De taler nemlig et språk som, vel ikke skiller seg mer fra serbo-kroatisk enn f.eks. norsk landsmål fra norsk riksmål. Men selv om slovenene er et lite folk, er de driftige og frihetselskende og har en høyere levestandard og står på et høyere gjennomsnittlig kulturenivå enn noe annet folk i syd-øst-Europa. Særlig høyt står deres folkeopplysningsarbeide, derimot vinner det store antall aviser, tidsskrifter og annen litteratur på slovensk, og en imponerende mengde folkebiblioteker. Det slovenske folk har i historisk tid stort sett aldri dannet noen uavhengig stat. I middelalderen sto de avvekslende under frankiske, bayerske og østerrikske føydelherre og i nyere tid under Østerrike-Ungarn, hvor de utgjorde hele befolkningen i Krain, størstedelen av befolkningen i det sydlige Steiermark og Kärnten.

Etter verdenskrigen sluttet størsteparten av slovenene seg frivillig til Jugoslavia. Det tusenårige fremmedstyre hadde ikke formådd å utsette deres nasjonale språk og kultur. I Jugoslavia fikk de full likestilling med de øvrige folkeelementer. Slovenia utgjorde faktisk en liten stat i staten, og i hele det slovenske område var slovensk offisielt språk ved siden av eller snarere fremfor serbokroatisk i kirke og i rettsak, i skole og presse anvendtes praktisk talt utelukkende slovensk.

Man bare 2/3 av det slovenske folk fikk nyte friheten innenfor Jugoslavia's grenser, den siste tredjedel var oppdelt mellom Italia, Tyskland og Ungarn. I Italia fantes således etter italienske oppgaver 300.000 slovenere, et tall som man med sikkerhet kan gå ut fra er adskillig for lavt, og disse hadde alt siden fascismons gjennombrudd vært utsatt for en intens avnasjonaliseringspolitikk. Det vesentligste av halvøya Istra er bebodd av Slovenere, likeså store deler av landet nord for Trieste samt ca. 1/3 av selve byen Trieste. Alt før denne krig brøt ut var slovenene i Italia kanskje Europas hardest undertrykte nasjonale minoritet, samtlige deres ledende intellektuelle personligheter var deportert til de Liguriske øyer og andre konsentrasjonsleirer. De vel 100.000 slovenere i Kärnten i Østerrike levde derimot på republikkens tid under relativt talelige vilkår.

Etter opphøret av de militære operasjoner våren 1941 ble Slovenia oppdelt mellom Tyskland, Italia og Ungarn. Tyskland tok brottopparten, den del som både er den folkerikeste og inneholder samtlige verdifulle gruber og mineralforekomster. Under tysk styre befinner seg nå over en million slovenere, under italiensk 700.000 og under ungarsk herved 100.000.

Etter landets oppstykning gikk de respektive undertrykkere brutalt i gang med sine forsøk på å avnasjonalisere det slovenske folk. Tyskerne ledet med godt forsprang. De går så langt at de nekter å erkjenne det slovenske folks eksistens, dets forhold til det Tyske rike bestemmes av "befolkningens overveiende germanske blod" (!), derfor tilhører de i virkeligheten det tyske folkefellesskap, og den som kan tale tysk og tross dette anvender en "fremmed dialekt", behandles som sabotør og utelukkes av det tyske folkefellesskap. Grunnen for fortyskningspolitikken ble lagt ved et dekret av mai 1941, hvorved jord og fast eiendom tilhørende slo-

vensk konfiskeres til fordel for tyskerne. Ikke bare offentlig og privat eiendom, men også slik som tilhører kirken og dens religiøse ordener. Neste ledd var massefortførelsen av slovenere, særlig slike som hadde vært i jugoslavisk statsjoneste eller hadde utmerket seg som jugoslav patrioter, videre bortførtes den samlede befolkning i visse distrikter, tilsammen over 100.000 personer. Som regel ble familiene splittet, bestemmelsesstedet har antagelig for det meste vært Polen og det indre av Tyskland. I disse deporterte sloveneres sted ble innflyttet "folketysk" fra Bessarabia og Sydtyrol, og i juni 42 kunne gauveroren for Untersteiermark "med glede konstatere sin tilfredshet med de trufne forholdsregler hvorved det var skapt en sterk tysk fastning ved rikets sydgrense, som ble bringe lykke og velstand for kommende generasjoner tyskere". Det slovenske undervisningsvesen er blitt helt fortysket. Lærerne er i ferges eller deportert, i stedet har man importert ca. 1000 tyske lærere og lærerinner. Alle slovenere som ikke behersket tysk, er tvunget til å gå nomgå obligatoriske kursar i dette språk. Det slovenske språk utryddes nådeløst. Samtlige offentlige biblioteker og private boksamlinger er blitt konfiskert, serbokroatiske og slovenske bøker er blitt offentlig brent i tøyene, hveride ingen trykksaker tillates trykt på slovensk, slovensk må ikke tales på gater eller plasser eller i offentlige lokaler. Overtreddelse medfører streng straff. Ikke nok hermed - tusener av barn i alderen 4-10 år er sendt til Tyskland for å bli effektivt "omskolert" tysk miljø. De fleste kirker er stengt. Av prestene er de fleste i ferges, advokater og sakførere er deportert. Av forfattere, journalister kunstnere er neppe en eneste lenger på frifot. Siden sommeren 42 er en stor del av den slovenske mannlige ungdom blitt tvangsmobilisert, ikke bare til arbeid i den tyske rustningsindustri, men også til direkte tjenestogjoring ved fronten. I Tunis tok således de allierte mange slovenske fanger, de var særlig blitt brukt til å rense minefelt og de slags. Ifølge forordninger fra mars i år skal hele den slovenske befolkning mellom 16 og 58 år tvangsmobiliseres til "Europas forsvar".

Denne tyske undertrykkelse har vikt et sådant hat hos slovenene at de har grepet til våpen for å forsvare sin rett. Sabotasjehandlingar jernbaner og den tyske rustningsindustri hører til dagens orden, og lik som serberne har slovenene åpnet en ferbitket guerillakrig mot okkupasjonsstroppene. Dette har ført til fryktelige repressalier fra tysk side "straffeekspedisjoner" til landsbyene, hvorunder en vesentlig del av den mannlige befolkning er blitt skutt, de øvrige deportert til ukjent sted og landsbyenes samtlige hus bombardert og jernet med jorden. Inntil begynnelsen av dette år var 28 landsbyer på denne måte lagt øde av den tyske okkupasjonsmakt. En mengde mennesker er blitt skutt som gisler, således bare en den ene by Maribor i oktober 1942 172 personer. I 1941 ble flere steder unge jaker samlet sammen på gatene og i hjemmene og forsynt med merket FEM (Frees Offiziersmädchen) eller FMM (Frees Militärmädchen) på venstre arm. Deres skjebne er ukjent. Alt i alt skal ca. 20000 slovenere være falt som offer for myndigheten i det tyske okkupasjonsområde, hvorav ca. 130.000 er deportert, 40000 flyktet, ca. 20000 i ferges, konsentrasjonsleir eller utkommandert til arbeid. I alt er ifølge tyske oppgaver bare til 1. august 1942 henrettet 1673 personer.

I den italienske del av Slovenia var det under de første år av okkupasjonen relativt ro. Men våren 1942 tok dette en brå slutt. En italiensk dame ble funnet død i Ljubljana, Slovenias hovedstad - det viste seg snarere å være et sjalusidrama - og straks ble 24 av byens borgere, valgt på måfå, skutt som repressalie. Lignende begivenheter fant sted andre steder, og også her ble følgen at en mengde slovenere flyktet til skogene og opptok guerillakrig mot undertrykkerne, og snart lyktes det guerillatroppene å sette seg fast i de berg- og skogfulle distrikter i den sydlige del av landet. Følgen ble nye repressalier fra italiensk side, skytning av gisler og "opprørskningsaksjoner" i stor stil mot

"kommunistene"; til utgangen av 1942 var 151 landsbyer jevnet med jorden. Utallige er sendt til fengsler og konsentrasjonsleire. Også i den italienske del kan man regne med "avgang" av en femtedel av befolkningen, ca. 45.000 personer, hvorav 30.000 er deportert; antallet henrettede gisler er 221 og antallet henrettede "kommunister" 658.

Men tross alle blodige repressalier har slovenernes frihetskamp ikke kunnet slåes ned. Partisanavgdelingene holder fremdeles flere distrikter nær den kroatisk grense og i Istria, og det slovenske folk har ikke mistet troen på seg selv. Det tror og vil fortsette å tro på sin rett til å bruke sitt morsmål, hevde sin folkelige kultur og nasjonale egenart.

NYHETENE FRA LONDON KL 18,30.

Konferansene i Teheran og Kairo. Utenriksminister Eden som nettopp er vendt tilbake til Storbritannia, ga i dag en rapport om de viktigste konferanser som har funnet sted i de siste tre uker. Han opplyste at Churchill fremdeles befinner seg utenfor England. Her er hovedpunktene i Edens tale:

Stårsteparten av tiden på konferansene i Kairo og Teheran ble benyttet til å drøfte militære anliggender. Det rådet fullstendig harmoni under konferansene og det hersket full enighet. Eden uttalte at det aldri før under denne krigen hadde vært mulig å gi de allierte nasjoner så åpenlyse meddelelser som de som er sendt ut etter disse møter. Om møtet med Chiang-Kai-Shek uttalte Eden: Vi ble enige om de fremtidige operasjoner mot Japan, og trakk også linjene opp for de politiske spørsmål som vi kjemper for. Vi er fast bestemt på at Japan ikke igjen skal få lov til å gjøre mere skade. De skal gi tilbake til China de erobrede landsdeler og yte fullstatning for den skade som er voldt. Både Storbritannia og China ønsker et nærmere samarbeid etter krigen, både politisk og økonomisk. Om møtet i Teheran uttalte Eden at det første resultat av denne konferanse var at krigen ville forkortes, og den nøye sammensveising av de britiske og russiske militære planer vil sikre dette. Det hersket full enighet både om planene og om når de skal settes ut i livet, og til rette tidspunkt vil Teherankonferansens beslutninger bli oppfylt på slagmarken. Men dette er ikke alt. Seiren er et middel, ikke et mål. Målet er en fred som vil vare. Mer enn en gang før har de allierte stått sammen mot Tyskland. Denne tilbakevendende krigstrusel vil bare kunne hindres ved en sterk interalliert organisasjon. For et halvt år siden, sa Eden, ville jeg ikke kunne ha gitt noe bestemt svar på om det ville være mulig å skape en sann organisasjon. I dag kan jeg gi svaret, og det er et ettertrykkelig "ja". De allierte nasjoner ønsker å fortsette samarbeidet også etter krigen for å opprette en verden der det hersker fremskritt og fred. Grunnlaget ble lagt på utenriksministermøtet i Moskva, og er blitt bestyrket ved møtet i Teheran.

Eden kunne på dette tidspunkt ikke gi noen nøyaktige meddelelser om de konfidensielle samtaler som ble holdt. Han berørte samarbeidet mellom Sovjetrusland, de Forente Stater og Tyrkia. Den tyrkiske utenriksminister har nå erklært at Tyrkias forhold til Sovjetrusland og De Forente Stater er nesten likeså godt som dets forhold til Storbritannia. De som kjenner forhistorien, uttalte Eden, vil kunne si hvilken betydningsfull uttalelse dette er.

Eden kom også inn på stillingen i det okkuperte Europa og i Jugoslavia og Hellas. Han omtalte det franske folks tunge prøvelser og uttalte forvisningen om at det ville få styrke til å løfte seg igjen etter falden. Han utbrakte en hyldest til de franske styrker i Nordafrika og til de heltmodige frihetsbevegelser i Frankrike. Vi søker å befri dette land, så det igjen kan innta sin plass i den europeiske familie. Vi har ikke til hensikt å påtvinge Europa noen tremaktsvilje.

Eden omtalte så forholdene i Jugoslavia, hvor friskarene under general Titos ledelse binder et stort antall tyske divisjoner. Vi støtter disse friskarer på alle mulige måter med ammunisjon og ma-

teriell. Eden opplyste at en britisk militærkommando har befunnet seg hos general Tito siden i våres. Sovjetrusland har nå besluttet seg til å sende en lignende kommisjon. De to kommisjoner vil stå i et intimt samarbeid med hverandre. Om den nyopprettede jugoslaviske nasjonalkomite uttalte Eden at den ikke gjør krav på noen myndighet utover det område den opererer i. Friskarene selv understreker den provisoriske karakter i denne komite, og er enig om at det jugoslaviske folk selv må velge den regjeringsform det vil ha når deres land er befridd.

I Hellas er stillingen ikke ganske den samme som i Jugoslavia. Det opererer her flere forskjellige friskarer hvor det hersker politiske uoverensstemmelser som det er vanskelig å slå bro over. De forskjellige stridende grupper viser heller ikke samme holdning overfor Tyskland. Den oppgave å forene disse grupper i felles aksjon mot fienden er ikke lett.

Eden omtalte til slutt beslutningen om å oppnå seier på det tidligst mulige tidspunkt.

Tsjekkoslovakia-Sovjetrusland. Den traktat som søndag ble undertegnet mellom Tsjekkoslovakia og Sovjetrusland om vernskap og gjensidig støtte blir betegnet som det viktigste skritt som hittil er tatt om samarbeid i Sentral-Europa etter krigen. Pakten som skal være i 20 år går ut på: gjensidig assistanse i den pågående krig, intimt samarbeid etter krigen, ingen separat våpenstillstand, og ingen innblanding i hverandres innre anliggender. Alle naboer av Sovjetrusland og Tsjekkoslovakia som har vært utsatt for Tysklands angrep innbys til å slutte seg til pakten. En antar at det her særlig menes Polen.

Russland. Stalin har gendt ut en særlig dagsordre der han meddeler at Tsjerkassy er erobret. Tsjerkassy var et viktig tysk støttepunkt mellom Kiev og Kremensjug ved Dnjeprs midtre løp. Lenger syd inne i Dnjeprbøyingen har russiske styrker rykket fram for å omgå vel- og jernbaneknutepunktet Kirovograd. I Kievfremspringet har russerne bedret sine stillinger og har hatt fremgang syd for Malin. Tyskerne viser tegn på utmattelse på grunn av det store tap av soldater og tanks.

Sørfronten. Etter inntagelsen av Ortona ved Adriaterhavet har kanadierne vunnet nytt terreng og slått tyske motangrep tilbake. Lenger inne i landet har indiske tropper hatt fremgang og har tatt en del fanger. På den 5te armers front har virksomheten hovedsakelig innskrenket seg til artilleri-ild og patruljering. Allierte fly angrep tyske kanonstillinger og transportmidler i kampområdet. I havnebyen Split ble et oljelager satt i brann.

Dagens kommunique fra Jugoslavia melder om heftige kamper både i Bosnia og Dalmatia.

Flyangrep. Britiske Mosquito bombefly angrep i natt mål i Vest-Tyskland. 14 tyske jagerfly ble skutt ned. Også svære amerikanske bombefly angrep mål i Tyskland. De møtte heftig luftvernild, men få tyske jagere, 5 bombefly savnes.

Finnland. Den sosialdemokratiske partis ungdomsfylking i Finland har henstillet til regjeringen å skaffe landet en hurtig fred. De har samtidig sendt hilsener til ungdommen i Norge og Danmark.

Sveriges protest. Den svenske riksdagsmann Brandt har i Riksdagen spurt om grunnen til at den svenske note til Tyskland ikke har fått praktiske utslag.

Times korrespondent i Ankara konstaterer at det er inntrådt en endring i Tyrkias forhold til Balkanstatene, idet de etter møtet i Kairo setter et skille mellom de Balkanstater som er på de alliertes side, og de som befinner seg i den tyske leir.